Gıybet, Nemime, İftira
Gönderen Kadir Hatipoglu - Mart 30 2013 20:35:06

Gıybet, Nemime, İftira GIYBET, NEMİME, İFTİRA [1]   İslam dini; sosyal ilişkilere, ahlâkî davranışlara, kişilik haklarının korunmasına, güven, huzur ve barış ortamını yok edecek, kavga, tartışma ve dargınlıklara sebep olacak davranışlardan kaçınılmasına büyük önem vermiştir. Bu sebeple sosyal ilişkileri zedeleyen, temel hakları ihlal eden ve ahlakî zafiyete sebebiyete veren gıybet, iftira, yalan, nifak, fesat, tecessüs, haset, hiciv ve benzeri söz, fiil ve davranışları yasaklamıştır. GIYBET "Gıybet"; bir insanı gıyabında eleştirmek, çekiştirmek ve hoşlanmayacağı sözler söylemektir. Halk arasında buna "dedi-kodu" da denir. Kişinin bedeni, nesebi, ahlâkı, işi, dini, elbisesi, evi, bineği ve benzeri şeyler dedikodu konusu olabilir. Gözün şaşılığı, saçların döküklüğü, uzun veya kısa boylu, siyah veya sarı renkte olmak gibi nitelikler hakkında alaylı bir şekilde bahsedilmesi gıybet olur. Peygamberimiz (a.s.) ashabına;   أَتَدْرُونَ ماَ ‏ ‏الْغِيبَةِ " Gıybet nedir bilir misiniz?" diye sormuş, sahabe; . قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ   "Allah ve Resulü daha iyi bilir" cevabını vermişler, bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.); . قاَلَ ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِماَ يَكْرُهُُ "Kardeşini onun hoşlanmadığı bir nitelik ile anmandır" diye tarif etmiştir. Kendisine, قِيلَ أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ "Kardeşimde dediğim nitelik varsa ne buyurursunuz? denilmesi üzerine, قَالَ إِنْ كاَنَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ ‏ ‏اغْتَبْتَهُ ‏ ‏وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ ‏ ‏بَهَتَّه "Eğer dediğin sıfat kardeşinde varsa işte o zaman gıybet olur. Yoksa, ona bühtan ve iftira etmiş olursun" buyurmuştur.”[2] Dolayısıyla gıyabında konuşulan nitelik o kişide yoksa buna gıybet değil " iftira" denir. İftira gıybetten daha kötü bir davranıştır. Zira gıybette zikredilen husus

kişide vardır, iftirada ise yoktur. Peygamberimizin eşi Hz. Aişe validemiz anlatıyor: Bir gün Hz. Peygambere; ‏‏قُلْتُ لِلنَّبِيِّ ‏ ‏صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ‏ ‏حَسْبُكَ مِنْ ‏ ‏صَفِيَّةَ ‏ ‏كَذاَ وَكَذاَ ‏ ‏ "Ey Allah’ın Elçisi! (Kısa boylu oluşunu kastederek) şöyle şöyle olan Safiye   sana yeter dedim. Bunun üzerine bana, فَقاَلَ : لَقَدْ قُلْتِ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَتْ بِماَءِ الْبَحْرِ لَمَزَجَتْهُ ‏ ‏ "Ey Aişe! Öyle bir söz söyledin ki, eğer o söz denizin suyu ile karışsa her halde onu ifsat eder, tadını ve kokusunu bozardı" buyurdu. قاَلَتْ ‏وَحَكَيْتُ ‏ ‏لَهُ إِنْساَناً   "Bir gün Hz. Peygambere bir insanı, davranışlarını taklit ederek anlattım." Bunun üzerine Allah'ın Elçisi, فَقاَلَ ماَ أُحِبُّ أَنِّي حَكَيْتُ إِنْساَناً وَ أَنَّ لِي كَذاَ وَكَذاَ: “Mukabilinde bana dünyayı verseler bile, bir insanı hoşlanmayacağı bir şey ile taklit ve tavsif etmeyi katiyen sevmem” buyurdu.[3] Peygamberimiz (a.s.) bu sözleriyle bize gıybetin uygun olmayan kötü bir davranış olduğunu bildirmektedir. Yüce Allah da Kur'ân'da gıybeti kesin olarak yasaklamaktadır: يا ايها الذين امنوا اجتنبوا كثيرا من الظن ان بعض الظن اثم و لا تجسسوا و لا

يغتب بعضكم بعضا ايحب احدكم ان ياكل لحم اخيه ميتا فكرهتموه و اتقوا الله ان الله تواب رحيم “Ey iman edenler! Zannın bir çoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir” (Hucurat,49/12). Bu âyet-i kerîme'de yüce Allah, kişilik haklarını ihlal eden üç davranıştan sakınılmasını emretmektedir. Bunlar; "kötü zanda bulunmak", "insanların gizli hallerini araştırmak" ve "gıybet etmek"tir. Her üçü, kişilik haklarını ihlal eden, toplumun huzur ve güvenini sarsan davranışlardır. Her üçü de kişi ve toplum hayatında tedavisi çok zor yaralar açan birer hastalıktır. Özellikle gıybet çok çirkin bir davranıştır. Bu çirkinliği yüce Allah, ölen bir insanın etini yemeye benzetmiştir. Ölü bir insanın etini yemek ne kadar çirkin ise gıybet de o kadar çirkin bir davranıştır. Bu benzetme, müminleri bu davranıştan alıkoymaya ve gıybet günahının büyüklüğünü beyan etmeye yöneliktir. Bir sonraki âyette, Allah katında üstünlüğün takvada olduğu vurgulanarak insandaki fizikî niteliklerin önemli olmadığı, bunun kusur sayılmayacağı, iman, ibadet ve ahlak ile bezenmenin önemli olduğuna işaret edilmiştir. İnsan iman edip Allah ve Peygamberin emir ve yasaklarına uyduğu zaman takva sahibi olabilir. Gıybet eden insan takvanın gerektirdiği bir davranışı sergileyememiş, ahlakından taviz vermiş, kul hakkı yüklenmiş ve büyük günah işlemiş olur. Gıybet; zayıf, zelil, manen ve ahlâken aşağı mertebede olan insanların yapabileceği bir davranıştır. Sahabeden Süfyân b. Abdullah (r.a.) anlatıyor: ‏قُلْتُ ياَ رَسُولَ اللهِ حَدِّثْنِي بِأَمْرٍ اَعْـتَصِمُ بِهِ قاَلَ   "Ey Allah’ın Elçisi! Bana sımsıkı sarılacağım bir amel söyle" dedim. Peygamber Efendimiz ‏قُلْ رَبِّيَ اللهُ ثُمَّ اسْتَقِمْ   “Rabbim Allah’tır de, sonra dosdoğru ol” buyurdu. Kendisine, قُلْتُ ياَ رَسُولَ اللهِ ماَ أَخْوَفُ ماَ أَخاَفُ عَلَيَّ ؟   "Ey Allah'ın

Elçisi! Hakkımda korkacağın şeyin en tehlikelisi nedir?" dedim. فَأَخَذَ بِلِساَنِ نَفْسِهِ ثُمَّ قاَلَ : هذاَ "Mübarek dilini (eliyle) tuttu sonra “İşte budur” buyurdu. [4] Gıybet; kişi, aile, toplum hatta bir milletin bütün mensuplarını rencide edebilir. Bu; kişiler, aileler ve toplumlar arasında huzursuzluk, kırgınlık hatta kavgaya bile sebebiyet verebilir. Bu sebeple yüce Rabbimiz ve sevgili Peygamberimiz gıybet etmeyi şiddetle yasaklamışlar, büyük günah olduğunu bildirmiştir. Gıybet, müminin "fâsık" ve "âsî" olmasına sebep olur. Gıybeti yapılan kimse hakkını helal etmedikçe kişi gıybetin günahından kurtulamaz. Çünkü gıybet etmek kul hakkı yüklenmektir. Kul hakkını ise Allah bağışlamaz. Söylediği söz, yaptığı fiil ve sergilediği davranış ile her türlü günahı ve kötülüğü işleyen, fert ve topluma zararlı olan, sözgelimi, hırsızlık ve iftira eden, ırz ve namus düşmanlığı yapan bir kimsenin bu ahlak dışı niteliği zararından korunması için bir başkasına söylenebilir. Bu gıybet değildir. Peygamberimiz (a.s.)'ın; كل امتي معافى الا المجاهرون “Mücahir (açıktan günah işleyen) kimse hariç bütün ümmetim affa mahzar olmuştur”[5] "Mücâhir"; kötülüğünü açığa vuran, Allah’ın örttüğü günahı açan kimsedir. İbn Battal; "Günahı aleni yapmada Allah, Peygamber ve sâlih müminlerin haklarını hafife alma vardır" demektedir.[6] Ancak kötülükleri ile topluma zarar veren kişilerin durumunu açıklarken bir fitneye sebep verilmemesine özen gösterilmelidir. Gayri meşru sözleri hiç çekinmeksizin yapıp duran fâsık kimselerin bu çirkin hallerinden korunma konusunda tedbirli olunmalıdır. Bu tedbir ve çalışmada şahsi bir kin ve garez öne çıkmamalıdır. Gıybet, söz, yazı ve fiil ile yani el, kol, göz, kaş işaretleri ile de yapılabilir. Gıybetçi, içindeki kötü düşüncesini işaretlerle dillendirebilir. Gıybet Edene Karşı Takınılacak Tavır Gıybeti yapılan kimse hakkında yapılan gıybeti duymuş ise ben de onun gıybetini yapayım diyemez. Bu takdirde kendisi de gıybet eden kişinin konumuna düşmüş, büyük günah işlemiş olur. Öyle ise ne yapması gerekir? Söz konusu edilen gıybet yanlış bilgiden kaynaklanıyorsa gıybete eden uygun bir üslup ile durumu anlatabilir. Sabırlı olmak, hiç duymamış gibi davranmak en isabetli olanıdır. Böyle davranabilen insan yüce Allah'ın şu emrine uymuş olur: و لا تستوي الحسنة و لا السيئة ادفع بالتي هي احسن فاذا الذي بينك و بينه عداوة كنه ولي حميم "İyilik, iyi söz ve davranış ile kötülük, kötü söz ve davranış bir değildir. Sen kötülüğü en güzel biçimde sav, bir de bakarsın ki seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sıcak ve samimi bir dost oluvermiştir." (

Fussilet, 41/34) Gıybeti yapılan kimse gıybet sebebiyle zarara uğramış veya zara uğraması söz konusu ise duruma müdahale edebilir, ilgili mercilere şikayet edebilir, zalimin yüzüne zulmünü söyleyebilir. لا يحب الله الجهر بالسوء من القول الا من ظلم   "Allah, zulme uğrayanın dile getirmesi dışında çirkin sözün açıklanması sevmez" (Nisa, 4/148) anlamındaki âyet, bunun delilidir. Ancak gıybeti edilen kimsenin sabretmesi ve sızlanıp şikayet etmesinden daha hayırlıdır. Böyle yapabilirse; و لئن صبرتم لهو خير للصابرين "…Eğer sabrederseniz elbette bu sabredenler için daha hayırlıdır." (Nahl, 16/122. bk. Şûra, 42/40) anlamındaki âyetin gereğini yerine getirmiş olur. Yanında gıybet yapılan kimsenin hiçbir şey söylemeden gıybeti dinlemesi âhlâkî bir davranış değildir. Ne yapması gerekir? Müminin aleyhine konuşulmasına, gıybetinin yapılmasına müsaade etmemesi gerekir. Bunu iki şekilde yapabilir: a) Sözlü olarak müdahale eder, bunun doğru olmadığını, gıybet etmenin haram ve büyük günah olduğunu söyler. Bu, müminin iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma görevidir. Kur'an'ın bir çok âyetinde bu husus müminlere görev olarak yüklenmektedir. Yüce Allah, والمؤمنون والمؤمنات بعضهن اولياء بعض يامرون بالمعروف و ينهون عن المنكر "Mümin erkek ve mümin kadınlar birbirlerinin dostlarıdır, iyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar…" (Tevbe, 9/71) Peygamberimiz (a.s.) ise فان لم يستطع فبقلبه و ذلك اضعف الايمان من راى منكم منكرا فليغيره بيده فان لم يستطع فبلسانه "Sizden kim bir kötülüğü görürsü onu eliyle değiştirsin, eliyle değiştirmeye gücü yetmiyorsa onu diliyle değiştirsin, dili ile değiştirmeye gücü yetmiyorsa kalbiyle (fikriyle onu tasvip etmesin, protesto etsin). Bu imanın(ın gerektirdiği amellerin) en zayıf olanıdır" [7] buyurmaktadır. Mümin bu emirlere uyarak bir haramın işlenmesine izin vermemeli, engel olmalıdır. b) Sözlü olarak gıybetin yapılmasına engel olamayacaksa hiç olmazsa yapılan gıybete ortak olmamalı, gıybet sözlerini dinlememeli, gıybet yapılan ortamı terk etmelidir. Bu husus, yukarıdaki hadisin üçüncü şıkkında ifade edilen davranışı sergilemektir. Gıybet Etmenin Müeyyidesi Gıybet etmenin âyet ve hadislerde dünyada uygulanacak bir müeyyidesi bildirilmemiştir. Ancak tövbe edilmediği veya affedilmediği takdirde

âhirette cezasını çeker. Onun için mümin gıybet etmemelidir. Etti ise günahına tövbe etmeli, gıybet ettiği kimseden af ve helalık dilemelidir. Aksi takdirde âhirette "müflis" durumuna düşecek sevaplarından gıybet ettiği kimseye vermek durumunda kalacaktır.[8] Tâbiîn âlimlerinden Hasan Basrî, kendisinin gıybetini yapan birine bir tabak hurma göndermiş ve işittiğime göre amelinden bir miktar bana hediye etmişsin, ben de hurma göndererek karşılık verdim, hediyemi kabul et” demiştir.[9] Bu itibarla aklını kullanan, ayet ve hadisleri iyice düşünen, âhirete îman eden müslüman, gıybet belasından kendisini korumalıdır. KOĞUCULUK "Koğuculuk" insanlar arasında söz taşımaktır. Bu, İslam'ın yasak ettiği ve büyük günah olarak saydığı ahlak dışı kötü davranışlardan biridir. Koğuculuk yapan kimseler, Peygamber efendimizin hadislerinde "nemmâm" ve "kattât" olarak isimlendirilmiş ve bu kimselerin (cezalarını) çekmeden cennete giremeyecekleri bildirilmiştir: لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ نَـمَّامٌ “Nemmâm cennete girmeyecektir",   لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّة َقتات "Kattât cennete giremez."[10] Hadiste geçen "kattât" ve "nemam" kişiler arasında söz taşıyıcısı demektir. Bazı alimler; "nemâm" sözü bizzat dinleyip nakleden kimse;, "kattât" ise, söylenenlere kulak kabartıp işittiği gelişi güzel dedikoduları nakleden kimsedir şeklinde tanımlamışlardır. Nemime; bir kimsenin halini bir başkasına fesada sebep olacak bir tarzda, rızası olmadan nakletmektir. Peygamberimiz (a.s.) ahabından herhangi biri hakkında hoşuna gitmeyecek bir söz, bir davranış, kötü bir huy anlatılmamasını, onlar hakkındaki yi zannı yok edecek bir durumun olmamasını istemiş ve onlara, ‏لاَ يُبَلِّغُنِي أَحَدٌ مِنْ أَصْحاَبِي عَنْ أَحَدٍ شَيْئاً   "Kimse bana ashabımdan birinden (canımı sıkacak) bir söz getirmesin buyurmuş, sebebini,   فَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَخْرُجَ إِلَيْكُمْ وَأناَ سَلِيمُ الصَّدْرِ   "Çünkü ben, karşınıza zihnimde hiç bir şey olmadan çıkmayı seviyorum "[11] şeklinde açıklamıştır. Nemime; fertler arasındaki iyi ilişkileri bozan, toplumun huzurunu kaçıran, kardeşlik, birlik ve beraberliği olumsuz yönde etkileyen gayr-i ahlâkî bir davranıştır. Nemîmeye taraf olanlar, nemâmın sözüne itibar etmemeleri gerekir. Yüce Allah, وَلاَ تُطِعْ

كُلَّ
حَلاَّفٍ
مَهِينٍ ;
هَمَّازٍ
مَشَّآءٍ
بِنَمِيمٍ
مَنَّاعٍ
لِلْخَيْرِ
مُعْتَدٍ
اَثِيمٍ
عُتُلٍّ
بَعْدَ
ذَلِكَ اَنْ
كَانَ ذَا
مَالٍ
وَبَنِينَ
“Yemin edip duran, aşağılık, daima kusur arayıp kınayan, durmadan söz taşıyan iyiliği hep engelleyen, saldırgan, günaha dadanmış, kaba saba, bütün bunların ötesinde soysuz olan kimseye mal ve oğulları v ar diye boyun eğme" (Kalem,68/10-14) anlamındaki âyette sözünün dinlenmemesi gerekenler arasında Koğuculuk yapanları da zikretmiştir. İFTİRA Bir kimsenin işlemediği bir suçu yapmış gibi anlatmak, onda bulunmayan bir kötülüğü varmış gibi göstermek iftiradır. Özellikle ahlaklı erkek ve kadınlar hakkında namuslarıyla ilgili konularda iftirada bulunmak büyük günahtır. Peygamberimiz (a.s.)
اجتنبوا
السبع
الموبقات "Helâk edici yedi büyük günahtan sakının" buyurmuş bu yük günah arasında iffetli ve namuslu kadınlar iftirada bulunmayı da saymıştır.[12] Bu konuda Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
وَالَّذِينَ
يُؤْذُونَ
الْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ
بِغَيْرِ مَا
اكْتَسَبُوا
فَقَدِ
احْتَمَلُوا
بُهْتَانًا
وَإِثْمًا مُ
بِينًا “Mü’min erkeklere ve Mü’min kadınlara yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir” (Ahzab 33/58). Kişinin sorumluluğunu unutarak isteklerine ulaşmak amacıyla insanlara iftira etmek bir hastalıktır. İftiranın gayesi; insanları işinden ve şerefinden etmek, şerefli ve dürüst insanları yıpratmaktır. Bu bakımdan her söze, her habere inanmamak, onu iyice araştırmak

gerekir. Özellikle ırz ve namus konularında hemen görüş belirtmemek, sonucu itibariyle son derece isabetli bir tutum olur. Nitekim Yüce Allah, يا ايها الذين امنوا ان جاءكم فاسق بنبا فتبينوا ان تصيبوا قوما بجهالة فتصبحوا على ما فعلتم نادمين   “Ey iman edenler! Size fâsık birisi bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmamak için haberin doğruluğunu araştırın" (Hucurat,49/6) buyurmaktadır Yüce Allah, ağızdan çıkan her sözün yazıcı melekleri tarafından kaydedildiğini bildirmektedir: مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلاَّ لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ “İnsan, (iyi veya kötü) her hangi bir söz söylemez ki, yanında (yaptıklarını) gözetleyen (ve tespit eden) hazır bir melek bulunmasın” (Kaf,50/18) İftiranın Müeyyidesi Yüce Allah, Kur'ân'da, namuslu bir erkek ve kadına iftira eden kimsenin cezası bunu dört âdil şahit ile ispat edemeyen müfterîlerin cezalarının seksen sopa vurulması olduğunu ve bunların tanıklıklarının ebedî olarak kabul edilmemesi gerektiğini bildirmektedir (Nur, 24/40). Bu ceza, iftiranın ne kadar büyük günah olduğunu ifade etmektedir. Yüce Allah iffetli insanlara iftira edenlerin dünya ve âhirette lanet ve büyük bir ceza olduğunu bildirmektedir: اِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلاَتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِى الدُّنْيَا وَاْلاَخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ"İffetli ve (haklarında uydurulan kötülüklerden) habersiz mümin kadınlara zina isnat edenler gerçekten dünya ve âhirette lanetlenmişlerdir ve onlara çok büyük bir azap vardır" (Nur, 24-23) Yüce Allah nur suresinde Peygamberimizin eşi Aişe validemize böyle bir suçu isnat eden ve ileri geri konuşanları kınamakta,

müminlerin böyle bir davranışta bulunmamaları gerektiğini bildirmektedir (Nur, 24/11-20).   Mümin, başkasının kusurlarını saymak veya söylemek yerine kendi kusurlarını gözünün önüne getirmelidir, başkalarının yanlışlarını ve kusurlarını söylemek ve anlatmak müminin görevi değildir. Bu günahlar, kalbimizi, aklımızı ve vicdanımızı kirletir, bizi suçlu yapar.
  DEVAMI İÇİN TIKLA
[1] Bu bölüm Teftiş Kurulu Başkanı Hasan TAŞALTIN tarafından hazırlanmıştır. [2] Müslim, Birr, 70, III, 2001; Ebu Davut, Edep, 40, V, 191-192. [3] Ebu Davut,Edep 40., □□V, 192-193. [4] Tirimizî, Zühd, 60, IV, 607. [5] Buhârî, Ede., 60, VII, 79. [6] Canan, İbrahim, , Kütüb-ü Sitte Terceme ve Şerhi, XII, 124-127,   □□Akçağ Yayınları, [7] Müslim, Îmân, 78, I, 69; Ebû Dâvûd, Salat, 248, I, 677. [8] Tirmizî, Kıayame, 2, IV, 613. [9] Gazali, İhya-u Ulumu’d-Din, III, .343. Çeviri Ahmet Serdaroğlu, □□Bedir Yayınları, İstanbul,…. [10] Buhari, Edeb 50, VIII, 86;Ebu Davud, Edeb 38, V

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler